

ที่ พร ๐๐๒๓.๓/ว ๑๗๖๔

ศาลากลางจังหวัดแพร่
ถนนไชยบูรณ์ พร ๕๔๐๐๐

๒๗๐ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง แผนแม่บทพัฒนาสามเสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๖ - ๒๕๕๙)

เรียน นายอำเภอทุกอำเภอ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ นายกเทศมนตรีเมืองแพร่

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ จำนวน ๑ ชุด
๒. แผนแม่บทพัฒนาสามเสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๙) จำนวน ๑ ชุด
๓. เกณฑ์มาตรฐานสามเสาธารณะระดับประเทศ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยได้รับแจ้งจากกระทรวงมหาดไทย ว่า คณะรัฐมนตรีได้ประชุมเมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ มีมติเห็นชอบตามแผนแม่บทพัฒนาสามเสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๖ - ๒๕๕๙) และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการตามแผนแม่บทดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้ว เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนแม่บทพัฒนาสามเสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๖ - ๒๕๕๙) บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายความสำเร็จของแผนแม่บทดังกล่าวภายในปี พ.ศ.๒๕๕๙ ซึ่งได้แก่ (๑) คริวเรือนไทยใช้สามแบบ “สามนั่งราบ” ร้อยละ ๙๐ (๒) สถานบริการสาธารณสุข และสถานที่สาธารณะมีบริการสามนั่งราบ อย่างน้อย ๑ ที่ ร้อยละ ๑๐๐ ของกลุ่มเป้าหมาย (๓) ประเทศไทยมีสามเสาธารณะที่สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย ร้อยละ ๙๐ (๔) คนไทยมีพฤติกรรมการใช้สามเสาธารณะถูกสุขลักษณะ ร้อยละ ๙๐ ของผู้ใช้บริการในปี พ.ศ.๒๕๕๙ (๕) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกสุขาภิบาล ร้อยละ ๕๐ ทั้งนี้ ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว พร้อมนำแผนแม่บทดังกล่าวมาบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาท้องถิ่นและขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรม บังเกิดผลตามเป้าหมายความสำเร็จโดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายของแผนแม่บทพัฒนาสามเสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๖ - ๒๕๕๙) อนึ่ง แผนปฏิบัติการภายใต้แผนแม่บทพัฒนาสามเสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๕๖ -๒๕๕๙) อยู่ระหว่างการดำเนินการของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งจะแจ้งให้ทราบในโอกาสต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายศักดิ์ชัย จ.ผลิต)

รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน
ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด
กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น
โทร/โทรสาร ๐๕๔-๕๓๔๕๐๔-๕ ต่อ ๑๒

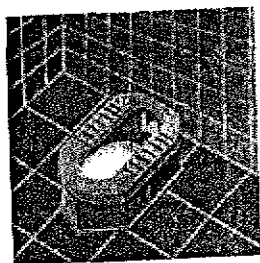
สรุปบทบาทหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ตามแผนแม่บทพัฒนาสิ่งแวดล้อมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๙)

ส่วนราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงมหาดไทย

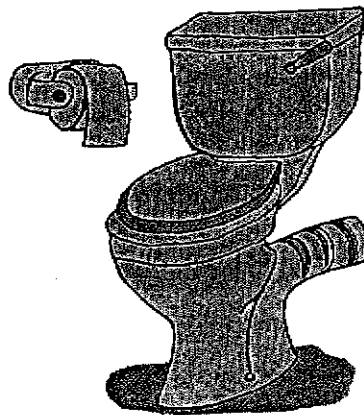
๑. ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกครัวเรือนใช้ส้วมแบบนั่งราบ
๒. ส่งเสริมสนับสนุนให้คนไทยมีพฤติกรรมการใช้ส้วมสาธารณะให้ถูกลักษณะ
๓. ให้สถานบริการสาธารณะ และสถานที่สาธารณะ ๑๒ ประเภท (ตามกลุ่มเป้าหมายของแผนแม่บทฯ) มีบริการส้วมแบบนั่งราบ อย่างน้อย ๑ ที่
๔. สร้างแรงจูงใจให้มีการจัดบริการส้วมสาธารณะที่มีมาตรฐาน ปลอดภัย เน้นความสะอาดและถูกสุขลักษณะ
๕. ประชาสัมพันธ์รณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบอื่นๆ)

๑. ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกครัวเรือนใช้ส้วมแบบนั่งราบ
๒. ส่งเสริมสนับสนุนให้คนไทยมีพฤติกรรมการใช้ส้วมสาธารณะที่ถูกลักษณะ
๓. ให้สถานบริการสาธารณะ และสถานที่สาธารณะ ๑๒ ประเภท (ตามกลุ่มเป้าหมายของแผนแม่บทฯ) มีบริการส้วมแบบนั่งราบ อย่างน้อย ๑ ที่
๔. สร้างแรงจูงใจให้มีการจัดบริการส้วมสาธารณะที่มีมาตรฐาน ปลอดภัย เน้นความสะอาดและถูกสุขลักษณะ
๕. ประชาสัมพันธ์รณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ เกี่ยวกับวิธีการใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ
๖. การจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาล โดยเน้นการจัดการน้ำเสียไม่ให้ปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ

แบบส้วมนั่งยอง

แบบส้วมนั่งราบ

ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

<http://env.anamai.moph.go.th/main.php> เข้าถึงได้จากเมนูโครงการ เลือกหัวข้อ ส้วมสาธารณะ

วันนี้ เมื่อเวลา 09.00 น. ณ ห้องประชุมคณะรัฐมนตรี ชั้น 2 สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เป็นประธานการประชุมคณะรัฐมนตรี
จากนั้น นายทศพร เสรีรักษ์ โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี พร้อมด้วย นายภักดีทาญส์
หิมะทองคำ นายชลิตร์ตัน จันทบุเบงษา รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้แถลงข่าว ผลการประชุม
คณะรัฐมนตรี สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

กฎหมาย

1. เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.
2. เรื่อง ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการงดเว้นไม่เรียกเก็บภาษีสุราสำหรับสุรากลั่นชนิดสุรา
สามทับที่นำไปทำการแปลงสภาพเพื่อส่งออกป้อนราชอาณาจักร พ.ศ.

เศรษฐกิจ - สังคม

3. เรื่อง แผนแม่บทพัฒนาสังคมสาธารณะไทย ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556 - 2559)
4. เรื่อง ผลกระทบของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 19 เรื่อง ผลประโยชน์ของพนักงาน
ต่อธนาคารออมสิน
5. เรื่อง ร่างประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ลดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ ..)
6. เรื่อง ขอรับการสนับสนุนเงินชดเชยพิเศษให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยเพื่อผลิต
เอทานอล จังหวัดตาก
7. เรื่อง มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2555 เรื่อง การจัดการปัญหาหมอกควัน
ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

ต่างประเทศ

8. เรื่อง การลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับ
สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ ประจำภูมิภาคไทยฯ
9. เรื่อง การลงนามข้อตกลงความร่วมมือว่าด้วยการกระชับความสัมพันธ์ทางการค้าและ
เศรษฐกิจระหว่างไทย - เขตบริหารพิเศษฮ่องกง
10. เรื่อง การเป็นเจ้าภาพการประชุมระดับรัฐมนตรี ครั้งที่ 19 แผนงาน IMT - GT
11. เรื่อง การประเมินผลโครงการความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านของ
สพพ.

แต่งตั้ง

12. เรื่อง แต่งตั้ง
 1. แต่งตั้งข้าราชการ (สำนักนายกรัฐมนตรี)
 2. รัฐบาลสหภาพคอโมโรสเสนอขอแต่งตั้งเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย
 3. แต่งตั้งข้าราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ)
 4. แต่งตั้งอนุกรรมการเพิ่มเติมภายใต้คณะกรรมการประสานงานร่วมระหว่าง
ไทย-เมียนมาร์เพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษห้วยและพื้นที่โครงการ
ที่เกี่ยวข้อง

เสียภาษีสุราในอัตราตามมูลค่าร้อยละ 2 หรืออัตราตามปริมาณ 1 บาทต่อลิตรอย่างใดอย่างหนึ่งที่คิดเป็นเงินภาษีสูงกว่า ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถผลิตเอทานอลได้เต็มกำลังความสามารถ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ เพิ่มมูลค่าและสร้างเสถียรภาพให้กับผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้ส่งออกสุราสามทับ (เอทานอล) จึงเห็นควรงดเว้นไม่เรียกเก็บภาษีสุราดังกล่าวแม้จะส่งผลให้รายได้ภาษีสุราลดลงแต่ก็จะส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมเอทานอล และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

สาระสำคัญของร่างกฎกระทรวง

กำหนดให้งดเว้นไม่เรียกเก็บภาษีสุราสำหรับสุรากลั่นชนิดสุราสามทับที่นำไปทำการแปลงสภาพเพื่อส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ตามวิธีการที่อธิบดีกำหนด

เศรษฐกิจ - สังคม

3. เรื่อง แผนแม่บทพัฒนาสามสาธารณะไทย ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556 - 2559)

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงสาธารณสุข (สธ.) เสนอ ดังนี้

1. เห็นชอบในหลักการแผนแม่บทพัฒนาสามสาธารณะไทย ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556 - 2559)

2. ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแผนแม่บทพัฒนาสามสาธารณะไทย ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556 - 2559) ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายความสำเร็จที่กำหนดไว้

สาระสำคัญของแผนแม่บทพัฒนาสามสาธารณะไทย ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2556 - 2559) มีดังนี้

1. วัตถุประสงค์ ได้แก่ (1) เพื่อพัฒนาสามคร้วเรือนให้เหมาะสมในการรองรับต่อการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (2) เพื่อให้ประเทศมีสามสาธารณะได้มาตรฐาน สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย (3) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คนไทยมีพฤติกรรมการใช้สามสาธารณะที่ถูกต้องลักษณะ (4) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่าง ถูกหลักสุขาภิบาล

2. เป้าหมายความสำเร็จ มีดังนี้ (1) คร้วเรือนไทยใช้สามแบบ “สามนั่งราบ” ร้อยละ 90 ภายในปี พ.ศ. 2559 (2) สถานบริการสาธารณะ และสถานที่สาธารณะมีบริการ “สามนั่งราบ” อย่างน้อย 1 ที่ ร้อยละ 100 ของกลุ่มเป้าหมายภายในปี พ.ศ. 2559 (3) ประเทศไทยมีสามสาธารณะที่สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย ร้อยละ 90 ของกลุ่มเป้าหมายภายในปี พ.ศ. 2559 (4) คนไทยมีพฤติกรรมการใช้สามสาธารณะถูกต้องลักษณะ ร้อยละ 90 ของผู้ใช้บริการในปี พ.ศ. 2559 (5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ร้อยละ 50 ภายในปี พ.ศ. 2559

3. กลุ่มเป้าหมาย

(1) สามคร้วเรือน

(2) สามสาธารณะในสถานบริการสาธารณะและสถานที่สาธารณะ 12 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยว 2. ร้านอาหาร 3. ตลาดสด 4. สถานีขนส่งทางบกและทางอากาศ 5. สถานีบริการน้ำมัน เชื้อเพลิง 6. สถานศึกษา 7. โรงพยาบาล 8. สถานที่ราชการ 9. สวนสาธารณะ 10. ศาสนสถาน 11. สามสาธารณะริมทาง และ 12. ห้างสรรพสินค้า/ศูนย์การค้า/ดิสเคานต์สโตร์

4. กลยุทธ์ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าประสงค์ได้มาตรฐานอย่างยั่งยืน จะใช้กลยุทธ์หลัก

ในการดำเนินงาน 4 กลยุทธ์ ดังนี้คือ (1) กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม (Creating Participation Strategy) (2) กลยุทธ์การสื่อสารสาธารณะ (Public Communication Strategy) (3) กลยุทธ์การใช้มาตรการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมาย (Social and Law Enforcement Strategy) (4) กลยุทธ์การพัฒนาวิชาการและการเรียนรู้ (Knowledge and Learning Strategy)

5. การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ แผนฯ จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลได้ จำเป็นต้องมีกระบวนการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รวมถึงภาคเอกชนหรือเจ้าของสถานประกอบการ ในการดำเนินงานภายใต้แผนฯ การขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการสามสาธารณะไทยผลักดันและให้การสนับสนุนแต่ละภาคส่วนให้มีการจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุได้รับบริการที่มีมาตรฐานถูกต้องลักษณะ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม

6. การติดตามประเมินผล เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ การดำเนินงานตามแผนฯ กำหนดให้มีการติดตามและประเมินผล โดยดำเนินการดังนี้

(1) คณะกรรมการร่วมสาธารณะไทย มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย อำนาจการและติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานร่วมสาธารณะไทย อาจแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพตามความเหมาะสม

(2) ให้คณะกรรมการหรือคณะทำงาน มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย ตามแผนฯ ประจำปี ในระยะครึ่งแผนฯ และระยะสิ้นสุดของแผนฯ และรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนฯ ต่อคณะกรรมการร่วมสาธารณะไทย

4. เรื่อง ผลกระทบของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 19 เรื่อง ผลประโยชน์ของพนักงานต่อธนาคารออมสิน คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติตามที่กระทรวงการคลัง (กค.) เสนอ ดังนี้

1. อนุมัติหลักการให้ธนาคารออมสินนำค่าใช้จ่ายในอดีตที่ต้องตั้งทอยยรับรู้ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 19 เรื่องผลประโยชน์ของพนักงานธนาคารออมสิน มาบวกกลับในกำไรสุทธิเพื่อคำนวณโบนัส สำหรับใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินนำส่งรายได้แผ่นดิน และการจัดสรรโบนัสพนักงานและคณะกรรมการธนาคารออมสิน

2. การดำเนินการตามหลักการในข้อ 1. ธนาคารออมสินจะต้องมีกำไรสุทธิหน้างบการเงินที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบและรับรองเพียงพอในการจ่ายเงินนำส่งรายได้แผ่นดิน โบนัสพนักงาน และโบนัสกรรมการธนาคารออมสิน

ทั้งนี้ ในการดำเนินการเกี่ยวกับผลประโยชน์ของพนักงานธนาคารออมสินให้คำนึงถึงหลัก 3 ประการ ดังนี้ 1) การดำเนินการดังกล่าวต้องไม่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างรัฐวิสาหกิจอื่นที่เหลืออีก 56 แห่ง 2) ธนาคารออมสินต้องพิจารณาทบทวนแนวทางการดำเนินการของธนาคารออมสินในทุก ๆ 5 ปี 3) การดำเนินการในเรื่องนี้ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่ออัตราส่วนของเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง

5. เรื่อง ร่างประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ลดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ ..)

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ลดอัตราภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ ..) ตามที่กระทรวงการคลังเสนอ และให้ดำเนินการต่อไปได้

สาระสำคัญของร่างประกาศ

กำหนดให้ขยายเวลาการปรับลดอัตราภาษีสรรพสามิตน้ำมันดีเซลที่มีปริมาณกำมะถันไม่เกินร้อยละ 0.005 โดยน้ำหนัก ในอัตราภาษี 0.005 บาทต่อลิตร และน้ำมันดีเซลที่มีไบโอดีเซลประเภทเมทิลเอสเทอร์ของกรดไขมันผสมอยู่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 4 ในอัตราภาษี 0.005 บาทต่อลิตร ออกไปอีก 1 เดือน คือตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2556 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2556

6. เรื่อง ขอรับการสนับสนุนเงินชดเชยพิเศษให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยเพื่อผลิตเอทานอล จังหวัดตาก

คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้ใช้จ่ายจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ .ศ. 2555 งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงการคลังให้กันเงินไว้เบิกเหลือในปีแล้ว ภายในกรอบวงเงิน 78,000,000 บาท โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนสารแคดเมียมที่เหมาะสมดำเนินการเกี่ยวกับหน่วยงานและสัดส่วนงบประมาณที่ต้องรับผิดชอบให้ชัดเจน และให้ทำความเข้าใจในรายละเอียดกับสำนักงานงบประมาณตามขั้นตอนต่อไป ตามความเห็นของสำนักงานงบประมาณ

ทั้งนี้ มอบหมายให้ กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักนำไปพิจารณา ร่วมกับกระทรวงพลังงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อกำหนดมาตรการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยอย่างยั่งยืนต่อไป แล้วให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีภายใน 60 วัน

แผนแม่บทพัฒนาสังคมสาธารณสุขไทย

ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๙)

๑. หลักการและเหตุผล

๑.๑ การพัฒนาสังคมไทย

สังคมเป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญทางด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยได้เริ่มดำเนินการการมีและใช้ส้วมอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ในรูปของโครงการพัฒนาอนามัยท้องถิ่น โดยมีจุดมุ่งหมายดำเนินการปรับปรุงสุขภาพสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านในชนบท เพื่อลดอัตราป่วยและตายของประชาชนในชนบท อันมีสาเหตุเนื่องจากโรกระบบทางเดินอาหาร ใช้กลวิธีมุ่งพัฒนาองค์กรของชุมชนให้สามารถเป็นฐานรองรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไปสู่ประชาชน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาปรากฏว่า ประชาชนมีความเข้าใจถึงอันตรายของอุจจาระ และก่อให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เหมาะสมภายใต้ความร่วมมือของชุมชนและองค์กรส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนรับไปปฏิบัติได้จนถึงแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๓๔) กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญ คือ การดำเนินการเพื่อบ่มเพาะให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้า มีการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชน ให้ประชาชนได้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากความตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ กระทรวงสาธารณสุข ได้ปรับเป้าหมายการดำเนินงานให้ประชาชนในประเทศไทยมีส่วนร่วมดูแลสุขภาพครอบครัวรอบคลุมครัวเรือนจากร้อยละ ๗๕ เป็นร้อยละ ๙๐ กรมอนามัยในฐานะผู้รับผิดชอบ จึงได้จัดทำโครงการรณรงค์สร้างส้วม ๑๐๐ เปอร์เซนต์ขึ้น จนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี โดยการดำเนินงานจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๒ พบว่า มีส้วมถูกหลักสุขภาพครอบครัวรอบคลุมครัวเรือนร้อยละ ๙๘.๑ และปัจจุบันมีความครอบคลุมของส้วมอยู่ในอัตราใกล้เคียงกัน

๑.๒ การพัฒนาสังคมสาธารณสุขไทย

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้ทำการศึกษาสถานการณ์สังคมสาธารณสุขในประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ พบปัญหาในเรื่องความสกปรกและกลิ่นเหม็นมาก รวมทั้งการทำความสะดวกไม่ดีพอ การขาดของถังเก็บกักสิ่งปฏิกูล ก่อให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรคส่งผลกระทบต่อผู้ใช้บริการและชุมชนใกล้เคียง และอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ จึงได้ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่มีความเห็นสอดคล้องกัน ขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมสาธารณสุขไทยให้เกิดผล โดยจัดทำแผนแม่บทพัฒนาสังคมสาธารณสุขไทย ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๑) และแผนแม่บทพัฒนาสังคมสาธารณสุขไทย ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๕) ผลการดำเนินงานพัฒนาสังคมสาธารณสุขไทย ในระยะที่ ๑-๒ มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากการติดตามสถานการณ์การพัฒนาสังคมสาธารณสุขไทย ใน ๑๒ กลุ่มเป้าหมาย พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๔ มีสังคมสาธารณสุขผ่านเกณฑ์มาตรฐานในภาพรวมร้อยละ ๙.๐๘ ร้อยละ ๒๐.๑๖ ร้อยละ ๓๐.๘๕ ร้อยละ ๔๐.๓๗ ร้อยละ ๔๙.๕๐ และร้อยละ ๕๕.๔๗ ตามลำดับ

โครงสร้างอายุของประชากรของไทย ผู้สูงอายุหมายถึงผู้ที่มีอายุ ๖๐ ปี บริบูรณ์ขึ้นไป องค์การสหประชาชาติให้นิยามว่า ประเทศใดมีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ตั้งแต่ร้อยละ ๑๐ หรืออายุ ๖๕ ปี ขึ้นไปเกินร้อยละ ๗ ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์เมื่ออัตราส่วนประชากรอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป ตั้งแต่ร้อยละ ๒๐ หรือ อายุ ๖๕ ปีขึ้นไปเพิ่มเป็นร้อยละ ๑๔

ปัจจุบันโครงสร้างอายุในประเทศไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยที่ประชากรผู้สูงอายุไทยมีส่วนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก ร้อยละ ๑๐.๗ (๗ ล้านคน) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นร้อยละ ๑๑.๗ (๗.๕ ล้านคน) ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ นั้นแสดงว่าขณะนี้ประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว และคาดว่าประชากรผู้สูงอายุไทยจะเพิ่มเป็นร้อยละ ๒๐.๐ (๑๔.๕ ล้านคน) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ นั้นแสดงว่าประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ หรืออีก ๑๓ ปีข้างหน้า และคาดว่าในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ จะมีจำนวนผู้สูงอายุมากถึง ๑ ใน ๔ ของประชากรไทย ดังนั้น สุขภาพของผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากผู้สูงอายุจะต้องเผชิญกับปัญหาโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ ที่เป็นปัญหาจากความเสื่อมของร่างกาย โรคข้อเข่าเสื่อมเป็นโรคที่พบมากที่สุดโรคหนึ่งในผู้สูงอายุ หรือในวัยกลางคน ทั้งในผู้ชายและผู้หญิงที่มีอายุตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไป โดยพบว่าในกลุ่มผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ๔๕ ปี ผู้ชายเป็นมากกว่าผู้หญิง ในกลุ่มอายุมากกว่า ๔๕ ปี ผู้หญิงเป็นมากกว่าผู้ชาย และในผู้ที่มีอายุเกินกว่า ๗๕ ปี ขึ้นไปทั้งชายและหญิงจะมีข้อเสื่อมมากกว่าร้อยละ ๘๐ - ๘๐ จากสถิติผู้ป่วยโรคกระดูกและข้อในไทยของมูลนิธิโรคข้อ พบว่า ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคข้อเสื่อมกว่า ๖ ล้านคนและมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี ซึ่งปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้ข้อเข่าเสื่อมได้เร็วขึ้นนั้นมาจากอายุที่มากขึ้น น้ำหนักตัวที่มากเกินไป การได้รับบาดเจ็บบริเวณข้อเข่า ซึ่งผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุที่ข้อเข่าไม่ว่าจะกระดูกข้อเข่าแตกหรือเอ็นฉีก จะเกิดข้อเข่าเสื่อมได้ และการใช้ข้อเข่า สำหรับผู้สูงอายุที่นั่งยองๆ นั่งขัดสมาธิหรือนั่งพับเพียบนานๆ จะพบข้อเข่าเสื่อมเร็ว การใช้ส้วมนั่งยองงอติดต่อกันเป็นระยะเวลานานๆ หลายปี เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ข้อเข่าเสื่อม เนื่องจากพฤติกรรมกรับถ่ายของเสียของคนไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันนิยมใช้ส้วมนั่งยองในครัวเรือนร้อยละ ๘๖.๐ สำหรับการใช้นั่งราบร้อยละ ๑๐.๑ และมีบ้านที่ใช้ทั้งส้วมนั่งยองและส้วมนั่งราบร้อยละ ๓.๑ ของครัวเรือนทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๕๕๓

แสดงว่าปัจจุบัน ประชากรไทยส่วนใหญ่ยังนิยมใช้ส้วมนั่งยองกันอยู่ ซึ่งผลกระทบจากการใช้ส้วมที่ดั่งนั่งยองนานๆ อาจก่อให้เกิดการเสื่อมของข้อเข่าเมื่ออายุสูงขึ้นได้ เพราะเวลาขับถ่ายแบบนั่งยองๆ ทำให้ผิวข้อเข่าเสียดสีกันมาก และเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงขาถูกกดทับ เลือดจะไปเลี้ยงขาได้ไม่ดี ทำให้ขาชา หรือมีอาการอ่อนแรงหน้ามืด อาจหกล้มศีรษะฟาดพื้นท้องส้วมเป็นอัมพาตหรือพิการหรือเสียชีวิตได้ นอกจากการนั่งแบบราบแล้วควรทำที่จับยึดบริเวณด้านข้างโถส้วม เพื่อใช้จับพยุงตัวเวลาจะนั่งหรือจะลุกขึ้นยืนด้วย

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับภาคีเครือข่ายตระหนักและเห็นความสำคัญถึงความจำเป็นของสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว จึงเห็นสมควรจัดทำแผนแม่บทพัฒนาส้วมสาธารณะไทย ระยะที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๙ ในการเตรียมการเพื่อรับมือกับสังคมผู้สูงอายุเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ผู้สูงวัยดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และมีคุณภาพในบั้นปลายชีวิต

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อพัฒนาส้วมครัวเรือนให้เหมาะสมในการรองรับต่อการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
- ๒.๒ เพื่อให้ประเทศไทยมีส้วมสาธารณะได้มาตรฐาน สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย
- ๒.๓ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คนไทยมีพฤติกรรมกรับถ่ายที่สุขลักษณะ
- ๒.๔ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลัก

สุขาภิบาล

๓. เป้าหมายความสำเร็จ

- ๓.๑ ครัวเรือนไทยใช้ส้วมแบบนั่งราบ ร้อยละ ๘๐ ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๙
- ๓.๒ สถานบริการสาธารณะ และสถานที่สาธารณะ มีบริการส้วมนั่งราบ อย่างน้อย ๑ ที่ ร้อยละ ๑๐๐ ของกลุ่มเป้าหมายภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๙
- ๓.๓ ประเทศไทยมีส้วมสาธารณะที่สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย ร้อยละ ๘๐ ของกลุ่มเป้าหมายภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๙
- ๓.๔ คนไทยมีพฤติกรรมกรับถ่ายที่สุขลักษณะ ร้อยละ ๘๐ ของผู้ใช้บริการในปี พ.ศ. ๒๕๕๙
- ๓.๕ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ร้อยละ ๕๐ ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๙

๔. กลุ่มเป้าหมาย

๔.๑ สัมครวัเรือน

๔.๒ สัมสาธารณะในสถานบริการสาธารณะ และสถานที่สาธารณะ ๑๒ ประเภท ได้แก่

กลุ่มเป้าหมาย	ความหมาย
๑. แหล่งท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว ที่มีประชาชนไปเที่ยวมากที่สุด ๓ อันดับแรกของแต่ละจังหวัด
๒. ร้านจำหน่ายอาหาร	ร้านอาหารที่ผ่าน Clean Food Good Taste
๓. ตลาดสด	ตลาดกลุ่มเป้าหมายของโครงการตลาดสดนำซื้อ
๔. สถานีขนส่งทางบกและทางอากาศ	
- สถานีขนส่งทางบก	สถานีขนส่งของกรมการขนส่งทางบก บริษัทขนส่ง (บขส.) และสถานีรถไฟ
- สถานีขนส่งทางอากาศ	ท่าอากาศยานในสังกัดกรมการขนส่งทางอากาศ และการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย
๕. สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงทั้งหมดของ - บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) - บริษัท ปตท.บริหารธุรกิจค้าปลีก จำกัด - บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) - บริษัท ปิโตรนาสรีเทล (ประเทศไทย) จำกัด - บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) - บริษัท เซลล์แห่งประเทศไทย จำกัด - บริษัท เชฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด (คาลเท็กซ์)
๖. สถานศึกษา	โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๗. โรงพยาบาล	
- โรงพยาบาลศูนย์/ทั่วไป/ชุมชน	โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/สอ	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและสถานีอนามัย
๘. สถานที่ราชการ	ศาลากลาง ที่ว่าการอำเภอ เทศบาล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร ฯลฯ
๙. สวนสาธารณะ	สวนสาธารณะที่มีสวนสาธารณะบริการ

กลุ่มเป้าหมาย	ความหมาย
๑๐. ศาสนสถาน	วัดในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
๑๑. ส้วมสาธารณะริมทาง	ส้วมในพื้นที่สาธารณะของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่จัดไว้บริการประชาชน
๑๒. ห้างสรรพสินค้า/ศูนย์การค้า/ติสเคานต์สโตร์	

๕. กลยุทธ์

เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าประสงค์ ได้มาตรฐานอย่างยั่งยืน จะใช้กลยุทธ์หลักในการดำเนินงาน ๔ กลยุทธ์ ดังนี้คือ

๕.๑ กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม (Creating Participation Strategy) เป็นการระดมศักยภาพและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งภาคการเมือง ราชการ วิชาการ เอกชน และประชาชน เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม จริงจังและต่อเนื่อง โดยมีภาคราชการ (กระทรวงและองค์กรหลักที่เกี่ยวข้อง) เป็นแกนส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานอย่างบูรณาการ และภาคการเมืองให้การสนับสนุนนโยบายและงบประมาณ รวมทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าของสถานที่ตั้งส้วม โดยสนับสนุนให้เจ้าของบ้านและเจ้าของสถานที่ตั้งส้วมเป็นแกนหลักของการดำเนินงานอย่างจริงจัง

๕.๒ กลยุทธ์การสื่อสารสาธารณะ (Public Communication Strategy) เป็นการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนร่วมรับรู้ ร่วมเรียนรู้ ร่วมขับเคลื่อนผ่านสื่อต่างๆ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ยุทธศาสตร์การจัดการเรื่องส้วม เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเจตนารมณ์ และแนวทางปฏิบัติอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานและประชาชนทั่วไป โดยการสร้างช่องทางสื่อสารสองทาง (Two - way Communication) เพื่อแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและรับทราบความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกระดับ รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารให้เชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนกันได้ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแนวตั้ง และแนวนอน

๕.๓ กลยุทธ์การใช้มาตรการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมาย (Social and Law Enforcement Strategy) เป็นการใช้มาตรการทางสังคมและมาตรการทางกฎหมาย เพื่อช่วยผลักดันการดำเนินงาน เช่น บังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิของประชาชน การรณรงค์ให้เกิดวัฒนธรรมการใช้ส้วมที่ดีในสังคม ให้เกิดแบบอย่างเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอนามัยสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งสร้างและรณรงค์เผยแพร่ภาพพึงประสงค์ของส้วมหย่อนขาและส้วมสาธารณะที่ดี ยกย่องชมเชย ประกาศเกียรติคุณบุคคลองค์กรที่สร้างคุณประโยชน์หรือเป็นแบบอย่างที่ดีรวมถึงจูงใจและให้ผลตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ การประกาศเกียรติคุณ เป็นต้น

๕.๔ กลยุทธ์การพัฒนาวิชาการและการเรียนรู้ (Knowledge and Learning Strategy) ดำเนินการบนระบบฐานความรู้และมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตัวอย่างสร้างสรรค์ ต่อเนื่อง และยั่งยืน และมีการพัฒนาระบบการให้บริการทางวิชาการ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลและเกิดการเรียนรู้อย่างทั่วถึงในทุกระดับ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนา และถ่ายทอดนวัตกรรมองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า

๖. การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ

แผนแม่บทพัฒนาสังคมสาธารณสุขไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๙) จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลได้ จำเป็นต้องมีกระบวนการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รวมถึงภาคเอกชนหรือเจ้าของสถานประกอบการ ในการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทพัฒนาสังคมสาธารณสุขไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๙) การขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการสาธารณสุขไทยผลักดันและให้การสนับสนุนแต่ละภาคส่วนให้มีการจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุได้รับบริการที่มีมาตรฐาน ถูกสุขลักษณะ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม เช่น การจัดทำโครงการสวดยอศรัทธาประจำปีเพื่อยกย่องเชิดชูผู้ปฏิบัติดีและสร้างต้นแบบการปฏิบัติดีด้านการจัดการสังคม สาธารณะ โครงการจัดการสิ่งปฏิกูลอย่างถูกหลักสุขาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคระบบทางเดินอาหาร และโครงการพัฒนาและจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการส้วมและสิ่งปฏิกูลให้ต้องด้วยสุขลักษณะ เพื่อบังคับใช้ในกรณีที่มีการขับเคลื่อนเงินโยบายไม่เป็นผล เป็นต้น

๗. การติดตามประเมินผล

เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนแม่บทพัฒนาสังคมสาธารณสุขไทย ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๙) กำหนดให้มีการติดตามและประเมินผล โดยดำเนินการดังนี้

๗.๑ คณะกรรมการสาธารณสุขไทย มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย อำนวยการและติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานสังคมสาธารณสุขไทย อาจแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพตามความเหมาะสม

๗.๒ ให้คณะกรรมการหรือคณะทำงาน มีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผน และระยะสิ้นสุดของแผนฯ และรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนฯ ต่อคณะกรรมการสาธารณสุขไทย

๘. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- กระทรวงสาธารณสุข
- กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงมหาดไทย
- กระทรวงคมนาคม
- กระทรวงวัฒนธรรม
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- มูลนิธิ สมาคม ชมรม สมาพันธ์
- ผู้ประกอบการเอกชน
- หน่วยงานอื่นๆ

เกณฑ์มาตรฐานสิ่งแวดล้อมสาธารณะระดับประเทศ

๑. เกณฑ์มาตรฐานสิ่งแวดล้อมสาธารณะไทย

การพัฒนาสิ่งแวดล้อมสาธารณะในประเทศไทยให้ได้มาตรฐาน เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งแพร่โรคติดต่อ และเพื่อความพึงพอใจของประชาชนคนไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จะเน้นพัฒนาสิ่งแวดล้อมสาธารณะในประเทศไทยให้บรรลุ ๓ เรื่อง คือ สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย ให้ได้มาตรฐานสิ่งแวดล้อมสาธารณะระดับประเทศ หรือ (Health Accessibility Safety (HAS)

(๑) สะอาด (Health) หมายถึง ส้วมจะต้องได้รับการดำเนินการให้ถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitation Conditions) เช่น ห้องส้วมและสุขภัณฑ์ทั้งหมดจะต้องสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น มีวัสดุ อุปกรณ์ บริการ เช่น น้ำสะอาด สบู่ล้างมือ กระดาษชำระ เพียงพอ การเก็บกักหรือบำบัดสิ่งปฏิกูลถูกต้องและมีสภาพแวดล้อมสวยงามซึ่งจะส่งผลดีต่อทั้งทางร่างกาย และ จิตใจของผู้ใช้ส้วม

(๒) เพียงพอ (Accessibility) หมายถึง ต้องมีส้วมให้เพียงพอแก่ความต้องการของผู้ใช้ รวมถึงผู้พิการหรือผู้ด้อยโอกาส

(๓) ปลอดภัย (Safety) หมายถึง ผู้ใช้บริการจะต้องปลอดภัยขณะใช้ส้วม เช่น สถานที่ตั้ง ส้วมไม่เปลี่ยว แยกเพศชาย หญิง มีแสงสว่างพอเพียง เป็นต้น

เกณฑ์มาตรฐานสิ่งแวดล้อมสาธารณะระดับประเทศ

มาตรฐาน	เหตุผล / ความจำเป็น	ข้อมูลเชิงประจักษ์*
ความสะอาด (Health :H) ๑. พื้นผนัง เพดาน โถส้วม ที่กีด โถส้วม โถปัสสาวะ ที่กีดโถ ปัสสาวะ สะอาด ไม่มีคราบ สกปรก อยู่ในสภาพดีใช้งานได้	ไม่เป็นแหล่งแพร่กระจายของ เชื้อโรค	- ผลการทดสอบการปนเปื้อนอุจจาระ ของสิ่งแวดล้อมฯ โดยทำการ Swab ทาเชื้อ Faecal coliform Bacteria เป็น ตัวชี้วัด พบว่า บริเวณที่มีอุจจาระ ปนเปื้อนมากที่สุด คือ พื้นห้องส้วม ร้อยละ ๕๐ รองลงมาคือที่รองนั่งโถส้วม ร้อยละ ๓๑ ที่กีดโถส้วม/ปัสสาวะ ร้อยละ ๓.๗ ที่เปิดก๊อกน้ำ อ่างล้างมือ ร้อยละ ๖.๙ และ กลอนประตูหรือลูกบิดประตู ส้วมด้านใน ร้อยละ ๒.๗
๒. น้ำใช้สะอาด เพียงพอ และไม่เป็น แหล่งเพาะพันธุ์ยุง ภาชนะเก็บกัก น้ำ ชันคักน้ำ สะอาด อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้	ต้องมีน้ำใช้ สะอาด เพียงพอ เพื่อใช้ ราดส้วมและทำความสะอาดห้องส้วม และสุขภัณฑ์ รวมทั้งภาชนะเก็บกักน้ำ และอุปกรณ์ สะอาด อยู่ในสภาพดี	- ภาชนะใส่น้ำ และชันคักน้ำราดส้วม มีคราบสกปรก (ร้อยละ ๔๘.๕ และ ๔๙.๖ ตามลำดับ) - จากการทดสอบการปนเปื้อน Faecal coliform Bacteria ของน้ำใน ภาชนะสำหรับราดส้วมด้วยชุด SH๒ ผลการตรวจ พบว่า มีการปนเปื้อน ร้อยละ ๒๖.๓

มาตรฐาน	เหตุผล / ความจำเป็น	ข้อมูลเชิงประจักษ์*
๓. กระจกชำระเพียงพอต่อการใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ (อาจจำหน่ายหรือบริการฟรี) หรือมีสายฉีดน้ำชำระที่สะอาด อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้	มีความจำเป็นต้องทำความสะอาดร่างกายโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการขับถ่ายอุจจาระ คนไทยส่วนใหญ่ชอบใช้น้ำทำความสะอาดหลังการขับถ่าย น้ำที่ใช้ต้องสะอาดเพราะน้ำจะสัมผัสกับช่องเปิดเข้าร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้หญิง	- ปัจจัยที่ผู้ใช้ส้วมไม่พอใจการบริการ ส้วมสาธารณะสูงสุด คือ ไม่มีการให้บริการสิ่งจำเป็นในการใช้ทำความสะอาด (ไม่พอใจ ร้อยละ ๔๐.๓ พอใจน้อย ร้อยละ ๓๗.๓) - ส้วมสาธารณะ ส่วนใหญ่ไม่ได้เตรียมอุปกรณ์สำหรับทำความสะอาดร่างกายหลังการขับถ่าย เช่น กระจกชำระ สายฉีดน้ำ ร้อยละ ๖๕.๐
๔. อ่างล้างมือ ก๊อกน้ำ กระจกสะอาด ไม่มีคราบสกปรก อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้	ส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยหลังการใช้ส้วมทุกครั้ง และป้องกันเชื้อโรค	- ได้ทำการทดสอบการปนเปื้อนอุจจาระของส้วมสาธารณะ โดยทำการ Swab ทาเชื้อ Faecal coliform Bacteria เป็นตัวชี้วัด ผลการตรวจ พบว่า บริเวณที่เปิดก๊อกน้ำที่อ่างล้างมือ มีการปนเปื้อนอุจจาระ ร้อยละ ๖๙
๕. สบู่ล้างมือ พร้อมให้ใช้ตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ	ส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยหลังการใช้ส้วมทุกครั้ง และป้องกันเชื้อโรค	- บริเวณอ่างล้างมือของส้วมสาธารณะ มีสบู่ก้อน ร้อยละ ๑๔.๗ มีสบู่เหลว ร้อยละ ๑๕.๑ ไม่มีสบู่สำหรับล้างมือ ร้อยละ ๗๐.๓
๖. ถังรองรับมูลฝอยสะอาด มีฝาปิด อยู่ในสภาพดี ไม่รั่วซึม ตั้งอยู่ในบริเวณอ่างล้างมือหรือ บริเวณใกล้เคียง	ป้องกันเชื้อโรค และไม่ก่อให้เกิดทัศนอุจาด	- ถังขยะภายในห้องส้วมถูกสุขลักษณะ (วัสดุแข็งแรงไม่รั่วซึม มีฝาปิดมิดชิด) ร้อยละ ๒๐.๓ ไม่ถูกสุขลักษณะ ร้อยละ ๓๕.๕ และไม่มีถังขยะ ร้อยละ ๔๔.๔
๗. มีการระบายอากาศดี และไม่มีกลิ่นเหม็น	ลดปัญหาความอับชื้น และการเกิดกลิ่นเหม็น	- ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ มีกลิ่นเหม็น ร้อยละ ๓๔
๘. สภาพท่อระบายสิ่งปฏิกูลและดักเก็บกักไม่รั่วแตกหรือชำรุด	มีภูมิทัศน์ที่ดี ช่วยสร้างภาพลักษณ์และป้องกันการแพร่ระบาดของโรกระบบทางเดินอาหารและพยาธิ	- ปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุข คือ สภาพท่อระบายสิ่งปฏิกูล และดักเก็บกัก รั่ว แตก ชำรุด ร้อยละ ๘.๖
๙. จัดให้มีการทำความสะอาดและระบบการควบคุมตรวจตราเป็นประจำ	มีการบริหารจัดการที่ดี มีผู้รับผิดชอบจัดระบบวิธีการ ความถี่ในการทำความสะอาดเพื่อให้ส้วมสะอาดน่าใช้อยู่เสมอ	- กลอนประตู อ่างล้างมือขาดการซ่อมบำรุง ร้อยละ ๖.๓ และเสนอแนะให้มีคนดูแลทำความสะอาด ส้วมเสมอ โดยเฉพาะในช่วงที่มีคนใช้มาก ร้อยละ ๒๙.๓

คำชี้แจงการใช้เกณฑ์มาตรฐานสิ่งแวดล้อมสาธารณะ
ระดับประเทศ กระทรวงสาธารณสุข

เกณฑ์มาตรฐาน	คำชี้แจง
๑. พื้น ผืนง เพดานโถส้วม ที่กตโถส้วม โถปัสสาวะ ที่กตโถปัสสาวะ สะอาด ไม่มีคราบสกปรก อยู่ในสภาพดีใช้งานได้	<ul style="list-style-type: none"> - ความสะอาด หมายถึง ไม่มีฝุ่น หยากไธ - ไม่มีคราบสกปรก ให้สังเกตบริเวณซอกมุม คอห่าน ภายใน ภายในนอกโถส้วมและโถปัสสาวะด้วย
๒. น้ำใช้สะอาด เพียงพอ และและไม่เป็น แหล่งเพาะพันธุ์ยุง ภาชนะเก็บกักน้ำ ชันตักน้ำสะอาด อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้	<ul style="list-style-type: none"> - น้ำสะอาด หมายถึง น้ำใส ไม่มีตะกอน (มองดูด้วยตา) - ไม่มีลูกน้ำยุงลาย หมายถึง ไม่มีลูกน้ำยุงในภาชนะ เก็บกักน้ำ และรวมถึงในภาชนะใสไม้ดอกไม้ประดับ ที่ตั้งอยู่ในห้องส้วมและบริเวณโดยรอบห้องส้วมด้วย
๓. กระจกชำระเพียงพอต่อการใช้งานตลอดเวลา ที่เปิดให้บริการ (อาจจำหน่ายหรือบริการฟรี) หรือสายฉีดชำระที่สะอาด อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้	<ul style="list-style-type: none"> - กระจกมีกระจกชำระ กระจกชำระต้องอยู่ในภาชนะ ที่เตรียมไว้หรือที่แขวนโดยเฉพาะ - กระจกมีน้ำประปาเปิดได้ตลอดเวลาต้องมีสายฉีดน้ำชำระ - กระจกสถานที่ที่ไม่มีน้ำประปามีน้ำประปาเปิด ได้บ้างบางเวลาหรือขาดแคลนน้ำ ให้พิจารณา น้ำ ภาชนะเก็บกักน้ำ ชันตักน้ำสะอาดสามารถใช้ น้ำ ดังกล่าวทำความสะอาดร่างกาย ได้ถือว่าควรผ่าน การประเมิน ทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้ประเมิน
๔. อ่างล้างมือ ก๊อกน้ำ กระจก สะอาด ไม่มีคราบ สกปรก อยู่ในสภาพดี และใช้งานได้	<ul style="list-style-type: none"> - อ่างล้างมือ ก๊อกน้ำ กระจก ให้สังเกตคราบสกปรก หรือคราบสีด้า บริเวณซอก รอยต่อระหว่างโลหะกับ เนื้อกระเบื้อง และก๊อกน้ำด้วย
๕. สบู่ล้างมือ พร้อมให้ใช้ ตลอดเวลาที่เปิด ให้บริการ	<ul style="list-style-type: none"> - สบู่ล้างมือ ควรอยู่ในภาชนะใส่สบู่โดยเฉพาะถ้าเป็น สบู่เหลวที่กตสบู่ต้องใช้งานได้
๖. ถังรองรับมูลฝอย สะอาด มีฝาปิด อยู่ในสภาพดี ไม่รั่วซึม ตั้งอยู่ในบริเวณอ่างล้างมือ หรือบริเวณ ใกล้เคียง	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องไม่มีขยะมูลฝอย สะอาด มีฝาปิด และต้องไม่มี ขยะมูลฝอยล้นออกมาจนถึง
๗. มีการระบายอากาศดี และ ไม่มีกลิ่นเหม็น	<ul style="list-style-type: none"> - การระบายอากาศดี หมายถึง มีช่องระบายอากาศ ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๑๐ ของพื้นที่ห้อง หรือมีเครื่อง ระบายอากาศ - ไม่มีกลิ่นเหม็น หมายถึง ไม่มีกลิ่นของอุจจาระ และ ปัสสาวะและต้องไม่มีกลิ่นเหม็นขณะรดน้ำหรือ กดชักโครก ซึ่งเป็นกลิ่นจากท่อหรือบ่อเกรอะที่ไหล ย้อนขึ้นมา โดยปกติส้วมที่มีการติดตั้งท่อระบายอากาศ จากฐานตั้งส้วมและบ่อเกรอะจะไม่ปัญหา

มาตรฐาน	เหตุผล / ความจำเป็น	ข้อมูลเชิงประจักษ์*
ความเพียงพอ (Accessibility : A) ๑๐. จัดให้มีที่นั่งรับอย่างน้อยหนึ่งที่นั่ง	ความสะดวก และปลอดภัย เพื่อให้ผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพสามารถใช้ที่นั่งรับได้	- มีบริการสำหรับคนพิการ ร้อยละ ๑๐.๕
๑๑. ส้วมสาธารณะพร้อมใช้งานตลอดเวลาที่เปิดให้บริการ	เพื่อความสะดวก ความจำเป็นและเพียงพอต่อการใช้งาน	- การจัดการส้วมสาธารณะเปิดให้ประชาชนใช้ตลอดเวลาทำการ ร้อยละ ๘๘.๗
ความปลอดภัย (Safety :S) ๑๒. บริเวณที่ตั้งส้วมต้องไม่อยู่ที่ลึบตา / เปลี่ยน	ลดปัญหาอาชญากรรมเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	- จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานห้องส้วมสาธารณะ เรื่องความปลอดภัยเกี่ยวกับทำเลที่ตั้ง เห็นด้วย ร้อยละ ๙๒.๒๖
๑๓. กรณีที่มีห้องส้วมตั้งแต่ ๒ ห้องขึ้นไป ให้แยกเป็นห้องส้วมสำหรับชาย - หญิง โดยมีป้ายหรือสัญลักษณ์ชัดเจน	ความเป็นสัดส่วน และปลอดภัยในชีวิต	- เจ้าของสถานที่ที่จะจัดให้บริการส้วมสาธารณะแบบแยกเพศ ร้อยละ ๗๖.๒
๑๔. ประตู ที่จับเปิด-ปิด และที่ล็อคด้านใน สะอาด อยู่ในสภาพดีใช้งานได้	เพื่อความปลอดภัย	- ผู้ให้บริการส้วมสาธารณะได้เสนอปัญหาที่พบเพิ่มเติม คือ สภาพห้องส้วมขาดการซ่อมบำรุง เช่น กลอนประตู อ่างล้างมือชำรุด ร้อยละ ๖.๓ และเสนอแนะว่าควรมีการซ่อมบำรุง
๑๕. พื้นห้องส้วมแห้ง	ป้องกันการลื่นหกล้ม ลดการเจริญเติบโตของเชื้อโรค ลดกลิ่นเหม็น	- พื้นภายในห้องส้วมเปียกและ ร้อยละ ๖๕.๖
๑๖. แสงสว่างเพียงพอ สามารถมองเห็นได้ทั่วบริเวณ	มองเห็นความสะอาดชัดเจนป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ และลดปัญหาอาชญากรรม	- ส้วมสาธารณะของโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและเทศบาล มีแสงสว่างในห้องส้วมไม่พอเพียง ร้อยละ ๔๗.๙ และ ๔๐.๐ ตามลำดับ

หมายเหตุ :

- *รายงาน ๑. การศึกษา สถานการณ์ส้วมสาธารณะในประเทศไทย กรมอนามัย (๒๕๔๗)
๒. การศึกษา สถานการณ์ด้านส้วมในโรงเรียน กรมอนามัย (๒๕๔๗)

๒. การประเมิน

ผ่านมาตรฐาน จำนวน ๑๖ ข้อ